Posudek konzultantky na rigorózní práci Mgr. Veroniky Podlahové, LL.M.:

Zločiny proti lidskosti

Rigorózní práce Mgr. Veroniky Podlahové, LL.M., je věnováno právně velmi zajímavé kategorii zločinů podle mezinárodního práva, zločinům proti lidskosti. Ačkoli tato kategorie není v mezinárodním právu nová, v posledních dvou desetiletích prošla rychlým a zásadním vývojem, a stojí proto pozornost věnovat jí pozornost. V českém prostředí navíc téma zatím nebylo zpracováno komplexním způsobem. Předložená rigorózní práce tak užitečně zaplňuje určitou mezeru tím, že předkládá čtenářům ucelené pojednání o zločinech proti lidskosti, a to v jejich substantivní i procesní dimenzi.

1. Aktuálnost (novost) a náročnost tématu:

Téma je zvoleno vhodně, zločiny proti lidskosti jsou aktuální problematikou, která je navíc relevantní rovněž pro Českou republiku. Tato kategorie zločinů není na rozdíl od zločinu genocidy a válečných zločinů kodifikována v žádné samostatné mezinárodní smlouvě, proto se o jejich vymezení vedly po skončení studené války spory. Judikatura mezinárodních trestních tribunálů a jednání při přípravě Římského statutu Mezinárodního trestního soudu napomohly postupnému sjednocování pojetí zločinů proti lidskosti. Vývoj ovšem dosud není ukončen, mnohé prvky definice zůstávají otevřeny diskusi, a proto téma zločinů proti lidskosti zůstává aktuální. Zpracování tématu kladlo na autorku střední nároky. K tématu již je, přinejmenším ve světových jazycích, k dispozici vcelku bohatá literatura, ze které mohla autorka vycházet. Na druhou stranu problematika je značně komplexní a její zpracování vyžaduje dobrou znalost mezinárodního práva trestního (i mezinárodního práva veřejného obecněji) a orientaci v judikatuře mezinárodních trestních orgánů.

2. Formální stránka práce a využité zdroje:

Z formálního hlediska je práce na dobré úrovni, objevuje se v ní jen málo chyb a překlepů. Práce má standardní rozsah 144 stran, z toho 129 stran vlastního textu. Je logicky rozčleněna do úvodu, čtyř částí a závěru, ke kterým je připojen seznam literatury. Není nicméně zcela jasné, proč každá kapitola začíná na nové stránce – takové řešení není zrovna časté. Práce vychází z odpovídajícího množství primárních pramenů a sekundární literatury. Ocenění si zaslouží zejména práce s judikaturou, a to hlavně judikatury Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii a Mezinárodního trestního soudu. Způsob citace zdrojů zcela neodpovídá standardu Právnické fakulty UK, citování je ale jednotné a zdroje se na jeho základě dají identifikovat.

3. Charakteristika a hodnocení práce:

Práce sestává z úvodu, čtyř částí a závěru. V úvodu autorka představuje téma a vymezuje cíl práce, jímž je „analýzou právních textů a srovnávací historickou a komparativní metodou zkoumat pojetí a definice zločinů proti lidskosti a jejich vývoj zejména od poloviny 20. století až do současnosti“ (str. 6). Úvod dále stručně uvádí strukturu práce a informuje o použitých pramenech a literatuře. První část práce se zabývá zločiny proti lidskosti obecně. Autorka tyto zločiny řadí do širší kategorie zločinů podle mezinárodního práva. Mezi jejich charakteristiku patří podle autorky mj. to, že se jich dopouští osoby v postavení státních orgánů, vykazují značný stupeň závažnosti a nebezpečnosti, spadají mezi normy *ius cogens* a účinky *erga omnes,* jejich spáchání zakládá stíhání na základě titulu univerzální jurisdikce a je nepromlčitelné. Během obhajoby by se autorka mohla podrobněji věnovat prvnímu ze znaků, tj. státnímu elementu – opravdu se mohou zločinů proti lidskosti dopustit pouze osoby v postavení státních orgánů? Mohly by se, a popř. za jakých podmínek, takových zločinů dopustit osoby jednající jménem nestátního aktéra, nebo dokonce zcela izolovaní jedinci? Zajímavá je též otázka nepromlčitelnosti zločinů proti lidskosti a s ní související ne/možnost učinit zločiny proti lidskosti předmětem amnestie. Jak se autorka na tuto možnost dívá?

Druhá a třetí část práce pojednávají o stíhání zločinů proti lidskosti na mezinárodní úrovni, tj. před mezinárodními trestními tribunály (Norimberk, ICTY, ICTR, reziduální mechanismus a Zvláštní soud pro Sierra Leone) a před Mezinárodním trestním soudem. Autorka analyzuje jak statuty soudních orgánů, tak jejich judikaturu a všímá si při tom posunů ve vymezení zločinů proti lidskosti, k nimž postupem doby právě díky činnosti daných soudních orgánů došlo (odpadnutí podmínky *war nexus,* omezení elementu pronásledování na specifický typ zločinu proti lidskosti, zapojení požadavku systematického útoku na civilní obyvatelstvo). Během obhajoby by se autorka mohla vyjádřit k tomu, zda a popř. do jaké míry odráží vymezení a katalog zločinů proti lidskosti obsažené v Římském statutu MTS podobu stávající obyčejové úpravy těchto zločinů.

Poslední, čtvrtá část je věnována procesní stránce stíhání zločinů proti lidskosti na vnitrostátní i – zejména – mezinárodní úrovni. Je trochu škoda, že první z úrovní bývá v této souvislosti dosti opomíjena (i v práci jsou jí věnovány jen tři stránky), byť pro efektivní postih pachatelů zločinů podle mezinárodního práva je zcela klíčová. Na úrovni mezinárodní identifikuje autorka tři základní problémy, resp. překážky stíhání zločinů proti lidskosti, jimiž jsou selektivní justice (otázka tzv. velkých ryb, problém spravedlnosti vítězů a problém dvojích standardů), dopadení pachatelů a délka a komplexnost případů. Jednotlivé problémy

jsou rozebrány kompetentně a zajímavě. Během obhajoby by autorka mohla posoudit, který z modelů stíhání (*ad hoc* mezinárodní trestní tribunály, smíšené tribunály, stálý MTS aj.) mají potenciál čelit těmto problémům nejefektivněji, popř. kde je síla a kde slabina každého z uvedených alternativních modelů. Závěr práce shrnuje obsah jednotlivých částí a připomíná hlavní poznatky, k nimž autorka během zpracovávání tématu dospěla. Jedna z otázek, která v této souvislosti vyvstává, se týká možné nové mezinárodní úmluvy, která by se zabývala specificky zločiny proti lidskosti. Jak se autorka k této myšlence staví?

4. Závěry a doporučení:

Rigorózní práce Mgr. Veroniky Podlahové? LL.M., *Zločiny proti lidskosti* splňuje nároky kladené na tento typ prací na Právnické fakultě UK. Proto ji doporučuji k ústní obhajobě, během níž by se autorka měla vyjádřit k otázkám položeným v posudku.

V Praze dne 7. října 2013

JUDr. PhDr. Veronika Bílková, PhD., E.MA

Katedra mezinárodního práva PF UK